

basic education

**Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA VUNHARHU (P3)

MUDYAXIHI/KHOTAVUXIKA 2025

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti3

Papila Ieri ra swivutiso ri na tipheji ta 5.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ra swivutiso ri avanyisiwile hi swiyenge SWIMBIRHI:

XIYENGE XA A: Xitsalwana	(50)
XIYENGE XA B: Xitshuriwa xa xitsalwambiko	(2 x 25) (50)
2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XA A na SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele ku kunguhata (xikombiso: hi ku tirhisa mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhuluko/marito ya nkoka), hlela na ku hlayisia ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele ku RHANGELA xitshuriwa (eka pheji leyi rhangelaka xitsalwana/xitsalwambiko).
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hindlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato. U tsundzuxiwa ku ba nkhwati (ehansi ka nkunguhato wun'wana na wun'wana).
7. U tsundzuxiwa swinenenene ku tirhisa nkarhi wa wena hindlela leyi landzelaka:

XIYENGE XA A: Timinete ta kwalomu ka 100	
XIYENGE XA B: Timinete ta kwalomu ka 80 (2 x 40)	
8. Nombora tinhlamulo himfanelo ku ya hilaha ti nomboriweke hakona eka papila leri ra swivutiso.
9. Nhlokomhaka A YI KATSIWI loko ku hlayiwa marito.
10. Tsala swi basa no vonaka.

XIYENGE XA A: XITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILERISO:**

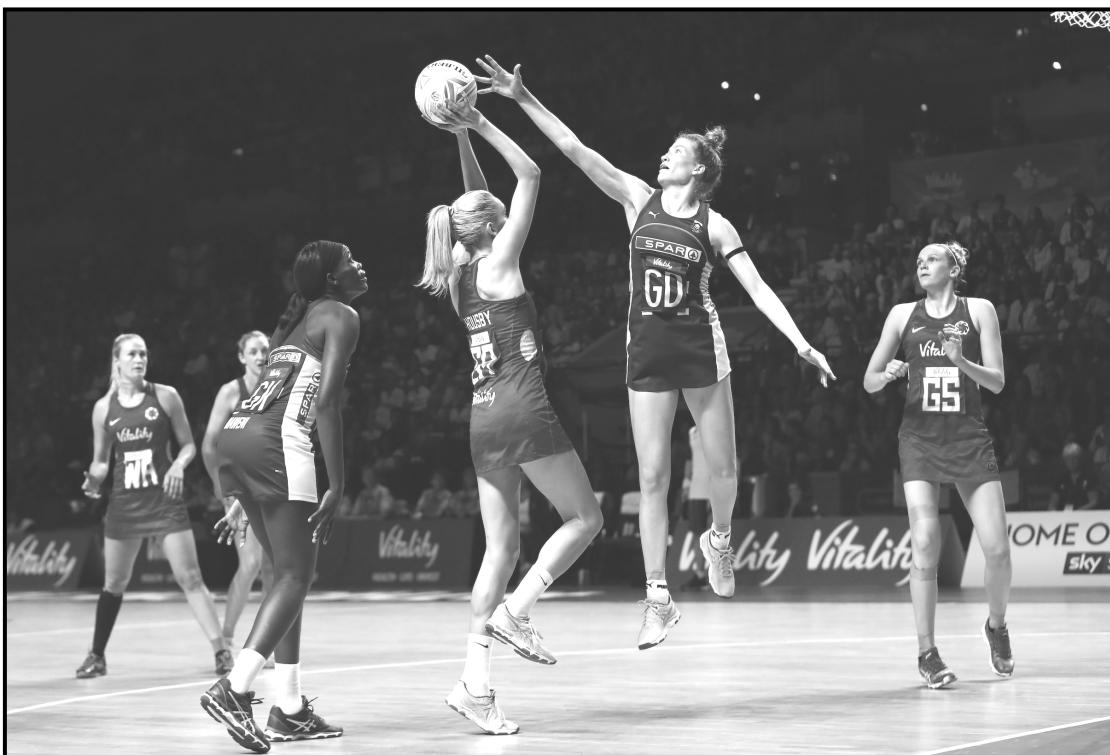
- Hlawula nhlokohaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwana lexi nga na marito ya le xikarhi ka 400–450 (tipheji ti2–2½) hi yona.
- U nga ha tsala NHLOKOMHAKA kumbe NOMBORO ya xivutiso.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.

1.1	Ku yingisa swi ndzi pfunile!	[50]
1.2	Hi yena xin'wana na xin'wana eka mina.	[50]
1.3	Ndyangu lowu ndzi navelaka ku va na wona evuton'wini bya mina.	[50]
1.4	Ku humesiwa ka vabohiwa ekhotsweni nkarhi wa vona wu nga si hela swi kahle swi tlhela swi onha. Kanelo mhaka leyi.	[50]
1.5	Vumundzuku bya munhu a byi lawuriwi hi ku fuma kumbe vusiwana bya vatswari va yena. Pfumela kumbe u kaneta.	[50]

Xiyaxiya swifaniso leswi landzelaka kutani u hlawula xin'we xa swona u tsala xitsalwana hi nhlokohaka leyi ku fikelaka emiehlekeweni. Tsala nomboro ya xivutiso (1.6, 1.7 KUMBE 1.8).

LEMUKA: Ku fanele ku va na ku yelana exikarhi ka hungu ra xitsalwana xa wena na xifaniso lexi u xi hlawuleke.

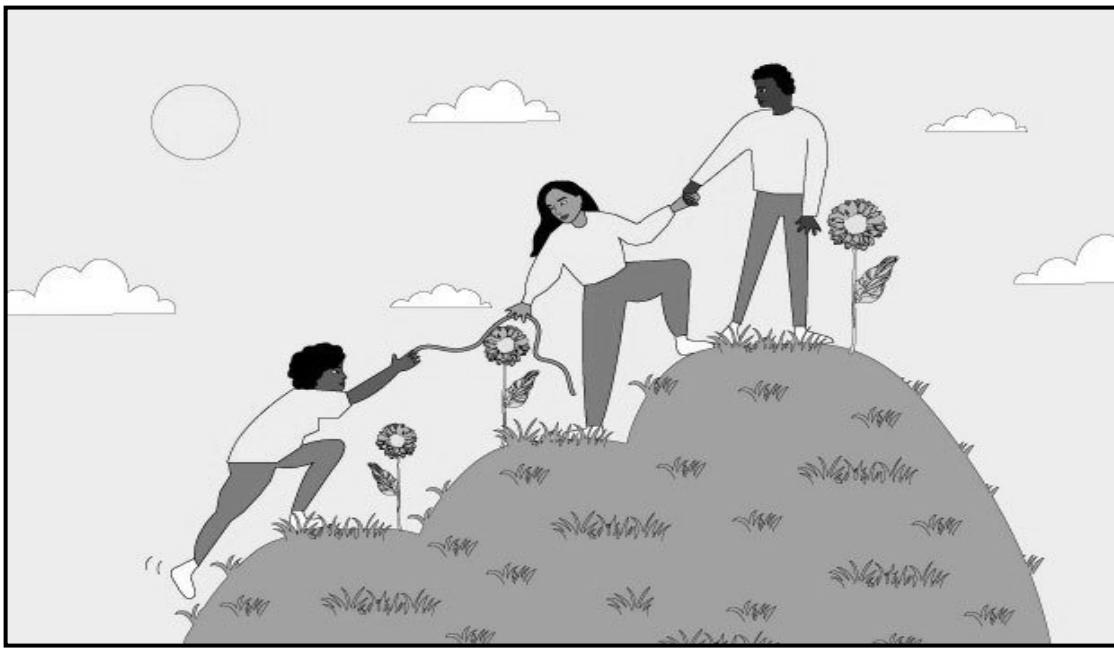
1.6

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.cathelete.com]

[50]

1.7

[Xifaniso lex i xi huma eka webusayiti ya www.shutterstock.com]

[50]

1.8

[Xifaniso lex i xi huma eka webusayiti ya www.dsiminingproducts.com]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A:

50

XIYENGE XA B: XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO**XIVUTISO XA 2****SWILERISO:**

- Hlawula tinhlokomhaka TIMBIRHI ntsena leti u ti twisisaka swinene kutani u tsala switsalwambiko leswi nga na marito ya le xikarhi ka 180–200 (pheji yi1) hi tona.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Sungula nhlamulo yin'wana na yin'wana eka pheji yintshwa.

2.1 PAPILA RA XIKAYA

Vatswari va wena va ku xaverile movha wa manyunu loko u heta malembe ya makumembirhin'we va tlangela ku va u tihayisile. Tsala papila u va khensa.

[25]**2.2 IMEYILI**

Ku na phurojeke ya ku famba ku hlayiwa vanhu emugangeni wa le ka n'wina. Tsalela mininjhere wa phurojeke leyi imeyili u kombela ntirho.

[25]**2.3 NHLUTO**

Mfumo wa ha ku mi endlela ndhawu ya vuhungaselo bya vantshwa edorobeni ra le kusuhi kutani mi rhambiwile ku ya yi vona. Tanihi murhangeri wa vantshwa, tsala nhluto wa ndhawu leyi.

[25]**2.4 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU**

Ku vile na ntirho wo vekiwa ka hosi exitulwini exifundzenintsongo xa le ka n'wina. Tanihi muteki wa mahungu ya phephahungu ro karhi, tsala atikili mayelana na ntirho lowu.

[25]**2.5 MBULAVULO**

Vatswari va n'wina va hanganisile malembe ya makumemune (40) va tekanile kutani mi kunguhatile ku va endlela nkhuvo wo va khensisa. Tsala mbulavulo lowu u nga ta wu nyika hi siku leri.

[25]**2.6 INTHAVHIYU**

Vaakatiko va karhele ku yima nkarhi wo leha loko va lava ku pfuniwa etliliniki ya le ka n'wina. Tanihi matsalana wa komiti leyi yimelaka muganga, tsala int havhiyu exikarhi ka mufambisi wa tliliniki na murhangeri wa muganga wa n'wina.

[25]

NTSENGO WA XIYENGE XA B:
NTSENGO WA TIMARAKA:

50
100